

פתרון הבחינה

אזרחות

קיצ תשפ"ד, 2024, שאלון: 34281
מוגש ע"י מורה בבית הספר לבגרות של יואל גבע

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

פרק ראשון

שאלה מספר 1

ציין את סוג הזכות: זכויות טבעיות.

הצג את סוג הזכות: תפישה מוסרית-פוליטית המתארת זכויות יסוד המוקנות לכל אדם באשר הוא אדם/ באשר הוא נברא בצלם אלוהים / באשר הוא תכלית לעצמו. תיאור הזכויות כטבעיות משמעותו שהן אינן מוענקות ע"י השלטון ואינן תלויות בו. התפישה הדמוקרטית מקבלת כעקרון יסוד את אחריות השלטון לשמירה על הזכויות.

ציטוט והסבר: "בטענה כי הן לא יוכלו להתנהג בחופשיות כאשר יש מצלמות המתעדת אותן בגן בכל רגע". בציטוט זה ניתן לראות שהזכויות הטבעיות של הגננות נפגעות."

שאלה מספר 2

ציין: עיקרון הכרעת הרוב.

הצג: עקרון הקובע שמתוך כמה אפשרויות נבחרת/ מתקבלת זו שרוב האוכלוסייה/ רוב הנציגים/רוב המצביעים תומכים בה. אסור לרוב לקבל החלטות שפוגעות באופן לא סביר/ בלתי מוצדק בזכויות יסוד ובמיוחד בזכויות המיעוט.
צטט והסבר: "למרות ההתנגדות של המטפלות והגננות, עברה בכנסת הצעת חוק בקריאה טרומית, ולפיה יהיה מותר להציב מצלמות בגנים". בציטוט זה ניתן לראות שקיימת התייחסות לפעילות של הכנסה בה נמצאים רוב הנציגים.

שאלה מספר 3

ציין: קביעת מדיניות ויישומה.

הצג: קבלת החלטות והתווית קווי פעולה בתחומים שונים הנמצאים באחריות משרדי הממשלה.
צטט והסבר: "...הציעה הממשלה תוכנית לקיצוץ תקציבי משרדי הממשלה השונים.....".
בציטוט זה ניתן לראות שהממשלה לוקחת אחריות על הנעשה במדינה והיא לוקחת תקציבים לצורך מימון עלויות המלחמה.

שאלה מספר 4

ציין: מנגנון פיקוח וביקורת בלתי פורמלי

הצג: ביקורת שמקיימים גופים, ארגונים או פרטים באמצעות הפגנות/ שביתות/ עצרות/ עצומות/ יצירות אומנות (קולנוע, טלוויזיה, תיאטרון, ספרות, אמנות פלסטית), הופעה וכתביה באמצעי התקשורת וברשתות חברתיות. ללא הסמכה חוקית/ בהתנדבות / מיוזמתם של אזרחים או קבוצות, לשם הגבלת השלטון/ ופיקוח עליו ועל חוקיות פעולותיו, באמצעות לחץ על קובעי מדיניות/ הבעת ביקורת פוליטית וחברתית על השלטון/ קיום דיון ציבורי.
צטט והסבר: "בתגובה על כך אנשי תרבות ותושבים ברשויות המקומיות שלחו מכתבים לגורמים שונים בממשלה, ובהם טענו שתוכנית זו תפגע קשה בילדים". בציטוט זה ניתן לראות שהפעילות מתבצעת על ידי אנשי תרבות שהם אנשים פרטיים שרוצים להפעיל לחץ על משרדי הממשלה.

פרק שני

שאלה מספר 5

שני ביטויים למעמד המיעוטים:

- 1 - לשפה הערבית מעמד מיוחד בישראל. חלק מפרסומי המדינה/שלטי הכוונה/תקנות שונות מחויבות להיכתב גם בערבית.
- 2 - ימי המועד של המיעוטים מוכרים להם כימי חופשה.
- 3 - בני העדות הלא יהודיות כפופים לשיפוט הדתי של בתי הדין על פי דתם בנושאי אישות.
- 4 - למיעוטים השונים קיימות מערכות חינוך נפרדות המתנהלות בשפתם.

שאלה מספר 6

חוק יסודות המשפט:

החוק מתייחס למקרים בהם אין חקיקה ראשית/ חקיקה שיפוטית אחרת לגבי המקרה הנדון. החוק מנחה את בתי המשפט לפסוק על פי "עקרונות החרות הצדק והיושר שבמורשת ישראל" במקרים בהם אין חקיקה ראשית/ חקיקה שיפוטית אחרת המתייחסת למקרה.

חוק שעות עבודה ומנוחה:

החוק מגדיר את שעות העבודה וימי עבודה ומנוחה במשק. ליהודים נקבעה השבת כיום השבתון השבועי. עדות אחרות - שישי, שבת או ראשון לפי בחירתם.

שאלה מספר 7

קואליציה:

סיעות הקואליציה מהוות יחד רוב של חברי הכנסת בפרלמנט ומהוות את בסיס התמיכה של הממשלה בפרלמנט. מבוססת על הסכמים קואליציוניים בין הסיעות המרכיבות אותה.

אופוזיציה:

סיעות הפרלמנט שאינן שותפות בממשלה. מספר החברים באופוזיציה קטן בדרך כלל ממספר חברי הקואליציה וממחצית חברי הפרלמנט (למעט במצבים של ממשלת מעבר.

תפקידי האופוזיציה: 1. לבקר את השלטון/ לפקח על השלטון/ להציג לו חלופה. 2. ליטול חלק בחקיקה ובוועדות הכנסת.

שאלה מספר 8

אי תלותה של הרשות השופטת:

הרשות השופטת עצמאית בהחלטותיה השיפוטיות. במטרה להבטיח מימוש הזכות להליך הוגן, עקרון שלטון החוק ושמירה על אמון הציבור במערכת המשפט. עקרון זה מובטח באמצעות מספר כללים:

- 1 - מרות החוק – השופטים כפופים אך ורק לחוק ופוסקים לפיו.
- 2 - תנאי העסקת השופטים - שכר השופטים גבוה ונקבע ע"י ועדת הכספים של הכנסת.
- 3 - משך כהונת שופט הוא עד גיל פרישה (70).
- 4 - אסור לשופט לשמש בכל תפקיד פוליטי.
- 5 - הדחת שופט נעשית בגין עבירות חמורות ולא בגין תוכן פסקי הדין שלו.
- 6 - חסינות השופטים – חסינות מפני אחריות אזרחית בגין הכרעות שיפוטיות ומפני חקירה פלילית.

שאלה מספר 9

הבדלים בין עבריינות פלילית רגילה לבין עבריינות שלטונית ציבורית

עבריינות פלילית רגילה:

מבצע העבירה הוא אדם הפועל בצורה אקטיבית ולעיתים גם אלימה. המניע שלו הוא רווח או אינטרס אישי ובנוסף הוא לא פועל בשל סיבה אידיאולוגית. עבריינות שלטונית ציבורית:

הפרת חוק/ עבירה על החוק על ידי אדם המשמש בתפקיד במערכת השלטונית. ניצול סמכות שלא כדין/ ניצול סמכות לרעה/ שימוש במשאבים של הציבור/ הפרת חובת האמון המוטלת על משרתי ציבור.

שאלות אשכול

שאלה מספר 14

מבקר המדינה:

מהווה תפקיד מרכזי לביקורת המדינה. מבקר המדינה עורך ביקורת חיצונית על מגוון הפעולות של גופי מינהל המדינה וגופים ציבוריים שונים, כדי להבטיח פיקוח על כספי ציבור.

עקרון הגבלת השלטון:

השלטון מחזיק באמצעים (כלכליים, אנושיים, מקורות מידע, מנגנוני אכיפה) המעניקים לו עוצמה רבה.

דוגמאות:

1 - קיימת סכנה בניצול לרעה של כוחו של השלטון/ בפגיעה בזכויות האדם והאזרח או בזכויות קבוצה.

2 - הפרדת הרשויות ואמצעים מוסדיים/ פורמאליים ולא מוסדיים/ בלתי פורמאליים נועדו למניעת עריצות השלטון.

כיצד תפקיד מבקר המדינה מממש את עקרון הגבלת השלטון:

מבקר המדינה משמש כמנגנון פיקוח פורמלי שתפקידו לפרסם דו"חות על תפקודה והתנהלותה של הממשלה, על זרועותיה השונות. אומנם אין למבקר יכולות אכיפה במרבית המקרים, אך הדו"חות והמסקנות שלו יוצרים שיח ציבורי ותקשורתי במטרה להביא לתיקון הבעיות שנמצאו. בכך הוא מגביל את השלטון ומונע ממנו מלהשתמש בכוחו לרעה.

פרק רביעי

שאלה מספר 18

ציין: הגישה הניאו – ליברלית.

הצג: מדגישה את החירות הכלכלית על פני השוויון החברתי-כלכלי/ סוברת שחירות מקדמת את טובת החברה כולה ובתוכה את החלשים. שמה דגש על יוזמה פרטית ותחרות / פעילות במסגרת שוק חופשי.

מעורבות המדינה בתחום החברתי-כלכלי היא מינימלית / מצומצמת. דוגמאות: הפרטה, קיצוץ תקציבים, צמצום קצבאות, תמיכה בצמצום המיסוי למינימום.

צטט והסבר: "יופחת המימון הממשלתי של התחבורה הציבורית, יוקפאו קצבאות הבטחת הכנסה....". ניתן לראות שהממשלה באותו מדינה מקצצת תקציבים ובכך מדגישה ומחזקת את הגישה הניאו ליברלית שמאמינה במינימום מעורבות ממשלתית בכלכלה.

שאלה מספר 19

ציין: תנאי לקיום קיומן של הבחירות: כלליות.

הצג: כל אזרחי המדינה זכאים לבחור ולהיבחר למוסדות הנבחרים במדינה במגבלות הכתובות בחוק (כמו גיל מינימלי ובמדינות מסוימות עבריינות על החוק).

צטט והסבר: "ולכן הוצבו קלפיות ברחבי חבל עזה ובגבול הצפון כדי לאפשר להם להצביע בבחירות". ניתן לראות שהתנאי לקיום בחירות כלליות מתקיים כאן כי למעשה נתנו זכות דמוקרטית לכולם לבחור, על אף העובדה שיש מלחמה והחייילים לא יכלו להצביע במקום מגוריהם.

שאלה מספר 20

ציין: מדיניות של העדפה מתקנת.

הצג: הענקת הטבה/העדפה לקבוצה/ לאוכלוסייה מקופחת/ מופלית/ חלשה למשך זמן מסוים וזאת במטרה לצמצם פערים/ צמצום אי שוויון. ניתן להוסיף שישנו ויכוח ציבורי לגבי היקף השימוש הראוי במדיניות זו בין השאר מכיוון שהיא יוצרת אפליה כלפי פרטים אחרים.

צטט והסבר: "עשרה אחוזים לפחות יהיו ממוצע אתיופי או מיישובים בפריפריה". ניתן לראות בציטוט שהכוונה היא לתת העדפה לקבוצת אוכלוסייה שמספר הסטודנטים ששייך לה נמוך יחסית בפקולטה לרפואה.

שאלה מספר 21

א. אני מתנגד לדרישה לאפשר לחיילים ולחיילות שמעוניינים בכך להכניס לבסיסים מאכלי חמץ בפסח.

ב. התנגדותי מתבססת על המושג: הסכם הסטטוס קוו. הסדר זה, עליו הוחלט לפני קום המדינה, מסדיר ארבע סוגיות של דת ומדינה, ובהן גם סוגיית הכשרות, על מנת לאפשר חיים משותפים במדינה שתקום. לפי הסכם זה, תישמר הכשרות במוסדות ממלכתיים. אני חושב שהכנסת חמץ לבסיסי צבא תפגע בהסכם הסטטוס קוו ולא תאפשר לחיילים יהודים מאמינים לקיים את מצוות הדת בבסיסי צה"ל. המשמעות תהיה שהם לא ירגישו בנוח בבסיסים ולא ירצו לשרת בצבא שלא מכבד את המסורת היהודית. יותר מכך, מדינת ישראל היא המדינה היהודית היחידה בעולם, ולדעתי היא חייבת לכבד את עקרונות הדת ואת הסטטוס קוו, ולאפשר שירות לכולם.

ג. אלו המתנגדים לעמדתי וחושבים שצריך לאפשר הכנסת חמץ לבסיסים בפסח יכולים להסתמך על חופש מדת. לפי מושג זה, אין לכפות על אף אדם מנהג דתי ולכן אסור לכפות על חיילים לשמור על כשרות בחג הפסח ואין למנוע מהם הכנסת אוכל לבסיסים.